

פרקטיקה לפתיחת נושא – א-ב פותח ושוק מושגים / יעל פלג חבה

בפרקטיקה זו אני משתמשת כאשר אני מתחילה נושא (למשל: צומח, יצורים חיים - בעלי חיים וכד') מבחינתי לתלמידי יש ידע עמו הם מגיעים וזו הזדמנות לתת להם לחוש מסוגלות ובטחון, על מנת שיכנסו לנושא הנלמד עם מוכנות גבוהה, הרי הם כבר יודעים...

בידע הקיים נעשה שימוש במהלך הלמידה ובסופו.

א. שלב ראשון - השלב האישי.

התלמידים מתבקשים לרשום כותרת א-ב בנושא X ומתחת לכותרת בכל שורה אות אחת מהא-ב. (לפעמים זה תופס יותר מעמוד אחד אבל זה בסדר.)

לאחר שרשמו את האותיות הם מתבקשים לציין מושגים שלדעתם מתאימים לנושא. מותר יותר ממושג אחד לאות. מותר שלא בכל אות תהיה מילה/ מושג. הזמן הניתן לשלב זה הוא חמש דקות בערך וחשוב שכל אחד יהיה מרוכז עם עצמו וישלוף ממה שיש אצלו בראש.

ב. שלב שני - שוק מושגים - השלב של הוראת עמיתים.

אני מספרת לתלמידים שחקלאי אחד גידל עגבניות, חקלאי שני גידל מלפפונים. ביום שוק כל אחד מגיע לשוק מוכר את מה שהוא גידל וקונה מאחר את מה שהאחר גידל. מה כל אחד יכול להרוויח מזה? ועכשיו אליכם תלמידים - בחמש דקות שעבדתם /רשמתם הכנתם את מה שאתם יכולים לקחת עמכם הלאה ולבצע מכירה וקנייה של ידע. איך? (אני ניגשת לתלמיד/ה שכאשר כתבו ראיתי שהתקשה ולוקחת את דווקא את המחברת שלו. זו תהיה הזדמנות להעצים אותו ולהראות לו שגם אם רשם מושג אחד בודד אפשר לצמוח ממנו, בעוד שהכתה אינה יודעת שאותו תלמיד התקשה) נגיד שליוסי לצורך העניין היה מושג אחד באות ב', יוסי יכול לגשת אלי ולמכור לי את המושג באות ב' תמורת מושג ממני באות אחרת. כעת ליוסי יש גם מושג באות ב' וגם מושג שקנה ממני/ החליף איתי למשל באות ק'. הוא יכול לגשת לילד אחר בכתה ולהחליף איתו עוד מושג באות ב' או באות ק' או באותיות אחרות שיש לו. מהר מאד ליוסי יש יום עסקים מוצלח ופורה. השלב הזה הוא שלב מאד מוצלח ותלמידים נשארים לא פעם גם אחרי הצלצול בניסיון למכור ולקנות עוד ועוד מושגים (לפחות עד שיש להם מושג לכל אות 😊) אחרי שהסברתי אני מאחלת לתלמידים "יום שוק מוצלח". בשלב הזה התלמידים מסתובבים בכתה ואני לא עונה לשאלות אם המושג מתאים או לא. זו החלטה שלהם.

ג. שלב שלישי - השלב הכיתתי - כאן כבר צריך שיעור נוסף.

אני רושמת על הלוח את הא-ב וכולם עם המחברת פתוחה בא-ב שלהם. מתחילים מילד אחד וכל אחד בתורו יצרף את המידע למידע הכיתתי. כאשר יש מושג שנאמר ורשום אצלם במחברת הם יסמנו ✓ קטן. אם לא רשום יוסיפו את המושג לשורה המתאימה. התלמיד הראשון אליו אפנה אבקש ממנו מושג שרשום בא'. התלמיד הבא גם ממנו אבקש מושג שרשום בא' וכך מכל תלמיד בהמשך. רק אם אין לתלמיד הבא מושג באות א' נעבור לאות

הבאה אליה יוכל להציע מושג. מה שקורה שהתלמידים מבחינים מהר מאד שיש כמה אופציות שמתאימות. הם לומדים לכבד את הידע של שאר ילדי הכתה ואני מעצימה את כלל התלמידים איזו כתיבה נכונה וכמה ניתן להרוויח כשחולקים ידע. בשלב הזה גם אם לא סיימנו את כל אותיות הא-ב לא נורא, האפשרות לכל תלמיד להתבטא קיימת והכתיבה רואה את כוחה של תבונת ההמונים.

ד. אני שואלת את הכתה אם יש טעם ללמוד את הנושא אם הם יודעים כל כך הרבה בתחום. המטרה לעודד להמשך חקר ולמידה.

ה. פעילויות נוספות בהמשך: בקשה למיון של המושגים לקבוצות. מיומנות הכללה, נתינת כותרת, יצירת מקרא. בנושא בעלי חיים למשל, המיון לקבוצות עובד נפלא כאשר אני מעלה בפניהם את הקושי במיון. (המיון של הילדים מאד בסיסי. למשל: עפים, בים, טורפים, עם נוצות). ומה קורה כשיש כריש? הוא גם בים וגם טורף. אי אפשר שיהיה בשתי קבוצות. (או שאתה בהפועל או שאתה במכבי - כדורגל תמיד עוזר...) מכאן מגיעים למיון המדעי.

ו. א-ב מסכם. פעילות סיום נושא מומלצת, המשווה בין הא-ב הפותח לא-ב מסכם. בדומה לא-ב פותח רושמים א-ב מסכם לנושא X ומתחת את אותיות הא-ב. הפעם אין שוק מושגים – אני המורה, נותנת הגדרות הנוגעות לנושא שלמדנו והם מוצאים את המילה/ מושג המתאים. בסיום אני מבקשת מהתלמידים שישוו בין הא-ב הפותח והא-ב המסכם. מה ההבדל ביניהם? הם מגלים שרמת הידע שלהם בנושא העמיקה.